

Печенка Оксана Іванівна, ст. викл, кафедра міжнародної економіки, Харківський державний університет харчування та торгівлі. Адреса: вул. Клочківська, 333, м. Харків, Україна, 61051. Тел.: 0506883912; e-mail: pk.oksavana@gmail.com.

Печенка Оксана Ивановна, ст. преп., кафедра международной экономики, Харьковский государственный университет питания и торговли. Адрес: ул. Клочковская 333, г. Харьков, Украина, 61051. Тел.: 0506883912; e-mail: pk.oksavana@gmail.com.

Pechenka Oksana, Senior Lecturer, Department of International Economics, Kharkiv State University of Food Technology and Trade. Address: Klochkivska str., 333, Kharkiv, Ukraine, 61051. Tel.: 0506883912; e-mail: pk.oksavana@gmail.com.

Рекомендовано до публікації канд. екон. наук, доц. О.А. Кулініч, канд. екон. наук, доц. Л.О. Чернишовой, д-ром екон. наук, проф. М.В. Черною.
Отримано 30.09.2017. ХДУХТ, Харків.
DOI: 10.5281/zenodo.1109694

УДК 339.9.012.24:664(473)

ЗОВНІШНЬОЕКОНОМІЧНА ДІЯЛЬНІСТЬ ПІДПРИЄМСТВ ХАРЧОВОЇ ПРОМИСЛОВОСТІ В УКРАЇНІ

В.А. Вінникова, В.В. Вінникова, Є.В. Запольний

Досліджено основні проблеми зовнішньоекономічної діяльності та запропоновано шляхи підвищення експортного потенціалу підприємств харчової промисловості. Дана загальна характеристика зовнішньоекономічної діяльності в Україні. Сформовано правила та надано рекомендації для забезпечення конкурентоспроможності й прибутковості діяльності підприємства.

Ключові слова: зовнішньоекономічна діяльність, харчова промисловість, продовольчі товари, експортна й імпортна діяльність, ефективність.

ВНЕШНЕЭКОНОМИЧЕСКАЯ ДЕЯТЕЛЬНОСТЬ ПРЕДПРИЯТИЙ ПИЩЕВОЙ ПРОМЫШЛЕННОСТИ В УКРАИНЕ

В.А. Винникова, В.В. Винникова, Е.В. Запольный

Исследованы основные проблемы внешнеэкономической деятельности и предложены пути повышения экспортного потенциала предприятий пищевой промышленности. Дана обшая характеристика

© Вінникова В.А., Вінникова В.В., Запольний Є.В., 2017

внешнеэкономической деятельности в Украине. Сформированы правила и даны рекомендации для обеспечения конкурентоспособности и прибыльности деятельности предприятия.

Ключевые слова: внешнеэкономическая деятельность, пищевая промышленность, продовольственные товары, экспортная и импортная деятельность, эффективность.

FOREIGN ECONOMIC ACTIVITY OF FOOD INDUSTRY IN UKRAINE

V. Vinnikova, V. Vinnikova, E. Zapolnyi

In the article the basic problems of foreign economic activity are lighted up and the ways for the increase of export potential of food industry enterprises are offered. General description of foreign economic in Ukraine activity is suggested. The rules are formed, and recommendations are given for the provision of competitiveness and profitability of the enterprise activity.

Ukraine can not stay aside of significant changes in the global and European food markets, and fluctuations in the market situation, the emergence of new European priorities (availability in consumption, low prices, upport etc. in the development of food industry and will subsequently play a dominant role in determining optimal structure of production and export of domestic products abroad. At the same time, modern analysis of the trends in the exchange of food in the global economy convincingly proves that the promising direction of increasing sectoral and, therefore, the country, competitiveness should be investment-innovative, thanks to which it will be possible to diversify primarily the innovative part of its own production, which in the end will contribute to the sustainable development of the entire national economy.

In recent years, the development of food industry in Ukraine has been marked by a sharp decline in the technological level of production, reduction of tools, reduction in the volume and range of products, deterioration of its quality, decay of investment and innovation processes, displacement of domestic food products from domestic and foreign markets for food products, in the budget and foreign exchange earnings to the country from the export operations of the industry, etc.

Keywords: foreign economic activity, food industry, food stuffs, export-import activity, efficiency.

Постановка проблеми у загальному вигляді. Розвиток зовнішньоекономічної діяльності підприємств у сучасному господарюванні є одним із пріоритетних напрямів, оскільки саме експорт і импорт продукції дозволяє їм вийти на якісно новий рівень функціонування й підвищити ефективність своєї діяльності.

Таким чином, особливої уваги потребує розвиток експортного потенціалу харчової промисловості, яка є комплексним чинником ефективності діяльності підприємства.

Для досягнення мети дослідження потрібно розв'язати такі завдання:

1. Дослідити суть і законодавче поле зовнішньоекономічної діяльності (ЗЕД) підприємств в Україні.

2. Проаналізувати загальні оцінки динаміки розвитку ЗЕД підприємств України за останні роки.

3. Зробити аналіз внутрішніх проблем розвитку і зовнішніх чинників конкурентного впливу на діяльність.

4. Розробити заходи з підвищення ефективності ЗЕД підприємства.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. В економічній літературі наведено різні підходи до дослідження організаційно-економічних інструментів розширення зовнішньоекономічних можливостей на рівні підприємств. Ці розробки подано в працях таких дослідників, як П.І. Юхименко, О.С. Передрій, В.В. Рокоча, В.В. Козік, Л.А. Панкова, Я.С. Карпак, Ю.Г. Козак, Н.С. Логвінова, В.В. Ковальовський [1].

Незважаючи на велику кількість публікацій із цієї теми, деякі аспекти залишаються недостатньо вивченими, зокрема ті, що стосуються розробки шляхів поліпшення зовнішньоекономічної діяльності харчової промисловості. Актуальність викладених аспектів зумовила вибір теми цього дослідження.

Метою статті є узагальнення теоретичних положень і розробка практичних рекомендацій для поліпшення зовнішньоекономічної діяльності підприємств харчової промисловості.

Виклад основного матеріалу дослідження. Зовнішньоекономічна діяльність підприємства – це сфера господарської діяльності, пов'язана з міжнародною, виробничою і науково-технічною кооперацією, експортом та імпортом продукції, виходом підприємства на зовнішній ринок.

Зовнішньоекономічна діяльність підприємства є частиною загальної діяльності, а отже, взаємопов'язаною з нею і мотивованою підприємством [2].

Основни розвитку ЗЕД:

1) розширення ринку збуту своєї продукції за національні межі з метою збільшення прибутку;

2) закупівля необхідної сировини, комплектуючих виробів, нових технологій та устаткування;

3) упродовження іноземних інвестицій з метою модернізації виробництва, зміцнення експортного потенціалу та конкурентних позицій на міжнародних товарних ринках.

Очевидним є той факт, що зовнішньоекономічна діяльність кожної країни є важливою умовою її економічного зростання [3].

Довгострокове прогнозування обсягу виробництва, характеру потреб, технічного рівня і якості продукції повинно бути спрямовано на визначення можливих вимог до асортименту та якості виробів на

перспективний період їх виробництва і споживання, визначення науково-технічних та економічних можливостей задоволення потреб споживача, удосконалення асортименту та показників якості внаслідок розробки перспективних видів продукції.

Одним із способів досягнення основної мети економічного зростання в довгостроковій перспективі є підвищення ефективності ЗЕД підприємства. Для забезпечення конкурентоспроможності підприємства на зовнішньому ринку потрібна стратегія зовнішньоекономічної діяльності, єдиний напрям, що враховуватиме внутрішні можливості підприємства і ринкові умови, в яких доводиться функціонувати [4].

Харчова промисловість – одна з найбільших і найважливіших галузей промисловості України. Від рівня її розвитку, стабільності функціонування залежить стан економіки та продовольча безпека держави, розвиток внутрішнього та зовнішнього ринків, рівень життя населення.

Продукція АПК в експортному потенціалі за 2016 рік становить 26,5%, зокрема сільського господарства – 14%, харчової і переробної промисловості – 12,5%. Саме на сільське господарство припадає близько 20% загального обсягу валового продукту держави. У Білорусі й Казахстані, наприклад, цей показник становить відповідно 13 і майже 7% [5].

Для України характерні значні за світовими мірками обсяги виробництва різних видів продовольчої продукції. Україна входить у першу десятку країн світу за показниками виробництва окремих видів зернових і зернобобових культур, цукрового буряка та цукру, соняшнику і соняшникової олії, картоплі, окремих видів плодоовочевої продукції, молока та деяких молочних продуктів, меду. Унаслідок промислової обробки до потрібної споживачам якості доводиться більша частина сільськогосподарської продукції. Застосовуючи різноманітні технологічні процеси, харчова промисловість може виготовляти продовольчі товари з якісно новими споживчими властивостями. Завдяки збалансованому вмісту корисних речовин у продуктах харчування, екологічній чистоті, бажаному асортименту та якості, подовженню термінів придатності внаслідок спеціальної обробки й упаковки мають забезпечуватися умови для нормального фізичного і розумового розвитку людини, задоволення її потреб у різноманітній їжі.

Економічна діяльність, пов'язана з сільським господарством, була, є і залишиться фундаментальною основою сільськогосподарського виробництва України.

Впровадження нових харчових технологій дозволяє промисловості випускати продукти харчування, що не поступаються за смаком і зовнішнім виглядом продуктам, приготовленим у домашніх умовах.

Харчова промисловість становить майже третю частину національного доходу. Сільськогосподарське виробництво є основою економічного, соціального і політичного життя України. Більше половини виробленої продукції (56%) сільське господарство реалізує у вигляді сировини, майже четверта частина йде безпосередньо до фонду споживання, тобто використовується продовольство.

Виробництво продовольчих товарів – основа існування будь-якого суспільства. Люди постійно споживають продукти харчування, й ефективне функціонування цієї галузі зокрема й економіки загалом підвищує попит на продукти. Але, на жаль, в умовах переходу до ринкового господарювання відбулася криза в економіці, що змусила споживачів відмовитися від деяких продуктів [9].

Обсяг експорту товарів у країни СНД у 2015 році становив 34,8% від загального обсягу експорту, Європи – 27%, у тому числі в країни Європейського Союзу – 26,5%, Азії – 26,6%, Африка – 8,1%, США – 3,4%, Австралії і Океанії – 0,1%.

Серед найбільших країн-партнерів експорт товарів збільшився до Китаю на 53,4% і Туреччини на 3,3%.

Продукти рослинного походження становили 14% (зменшення на 3,7%), мінеральні продукти – 11,8% (зменшення на 2%), механічні й електричні машини – 11% (зменшення на 0,7%), продукція хімічної та пов'язаних із нею галузей промисловості – 6,8% (зменшення на 14,5%), готові харчові продукти – 5,6% (збільшення на 1,8%), жири тваринного або рослинного походження – 5,5% (зменшення на 16,7%), засоби наземного транспорту, літальні апарати, плавучі засоби – 5,3% (зменшення на 43,9%) [5].

У загальному обсязі експорту товарів у 2016 році порівняно з відповідним періодом попереднього року збільшилася частка чорних металів – з 22,3% до 22,6%, руди – 4,8 до 6,2%, механічних машин – з 5,5 до 6,1%, електричних машин – 4,7 до 4,9%, насіння та плодів олійних рослин – 2,5 до 3,2%, продуктів неорганічної хімії – 2,5 до 2,8%. Зменшилася частка жирів тваринного та рослинного походження – 6,1 до 5,5% [6].

Стратегія зовнішньоекономічної діяльності харчової промисловості – розробка заходів для розширення зовнішніх ринків збуту, підвищення ефективності зовнішньоекономічних зв'язків підприємства.

Розвиток експортної діяльності підприємства залежить від конкурентоспроможності його продукції.

Проблеми підвищення конкурентоспроможності важливі й актуальні для виробничих підприємств. Для підтримки своїх конкурентних позицій на зовнішньому ринку необхідне розширення асортименту продукції, зниження виробничих і збутових витрат відповідно до регулювання цінової політики.

Висновки. Пріоритетними напрямками розвитку зовнішньоекономічної діяльності харчової промисловості в Україні мають стати такі заходи:

1. Підвищення активності регіональних підприємств, перебудова товарної структури експорту й імпорту.

2. Орієнтація підприємств на виробництво високоліквідної продукції з глибоким маркетинговим дослідженням.

3. Підвищення конкурентоспроможності продукції експортних галузей.

4. Освоєння нових ринків збуту, забезпечення пріоритетності країнам ЄС.

Основне завдання України сьогодні – визначити нові напрями й етапи реалізації зовнішньоекономічної політики харчової промисловості.

Список джерел інформації / References

1. Борисова І. І. Правове забезпечення зовнішньоекономічної діяльності / І. І. Борисова. – К. : КНЕУ, 2010. – 72 с.

Borysova I. (2010), *Legal regulation of the foreign economic activity* [*Pravove zabezpechennia zovnishnoekonomichnoi diialnosti*], KNEU, Kyiv, 72 p.

2. Економічна енциклопедія [Електронний ресурс] : у 3-х т. Т. 1 / Редкол. : С. В. Мочерний (відп. ред.) та ін. – К. : Академія, 2000. – 864 с. – Режим доступу : <http://www.ukr.vipreshebnik.ru/entsiklopediya>.

"Economic Encyclopedia" [*"Ekonomiczna entsyklopediia"*] Akademiia, Kyiv, 864 p., available at: <http://www.ukr.vipreshebnik.ru/entsiklopediya/51-e/3165-eksportnij-potentsial.html>

3. Про зовнішньоекономічну діяльність: Закон України // ВВР. – 2009. – № 27. 349 с.

On Foreign Economic Activity (2009), The Law of Ukraine, The Verkhovna Rada of Ukraine, article 349.

4. Зовнішньоекономічна діяльність підприємств : навч. посібник / Ю. Г. Козак, Н. С. Логвінова, В. В. Ковалевський. – 4-те вид., перероб. та доп. – К. : Освіта України, 2012. – 300 с.

Kozak, Yu., Lohvinova, N., Kovalevskiy, V. (2012), *Foreign trade enterprises* [*Zovnishnoekonomichna diialnist pidpriemstv*], 4th. ed., Osvita, Kyiv, Ukraine, 300 p.

5. Електронний ресурс. – Режим доступу : www.ved.gov.ru

6. Електронний ресурс. – Режим доступу : minagro.gov.ua/ministry

Віннікова Валентина Анатоліївна, доц., кафедра менеджменту зовнішньоекономічної діяльності та туризму, Харківський державний університет харчування та торгівлі. Адреса: вул. Клочківська, 333, м. Харків, Україна, 61051. E-mail: vinnikova_vv_07@meta.ua.

Винникова Валентина Анатольевна, доц., кафедра менеджмента внешнеэкономической деятельности и туризма, Харьковский государственный университет питания и торговли. Адрес: ул. Клочковская, 333, г. Харьков, Украина, 61051. E-mail: vinnikova_vv_07@meta.ua.

Vinnikova Valentina, Associate Professor, Department of Management of Foreign Economic Activity and Tourism, Kharkiv State University of Food Technology and Trade. Address: Klochkivska str., 333, Kharkiv, Ukraine, 61051. E-mail: vinnikova_vv_07@meta.ua.

Віннікова Вікторія Вікторівна, канд. екон. наук, доц., кафедра менеджменту зовнішньоекономічної діяльності та туризму, Харківський державний університет харчування та торгівлі. Адреса: вул. Клочківська, 333, м. Харків, Україна, 61051. E-mail: vinnikova_vv_07@meta.ua.

Винникова Виктория Викторовна, канд. экон. наук, доц., кафедра менеджмента внешнеэкономической деятельности и туризма, Харьковский государственный университет питания и торговли. Адрес: ул. Клочковская, 333, г. Харьков, Украина, 61051. E-mail: vinnikova_vv_07@meta.ua.

Vinnikova Victoria, Candidate of Sciences (comparable to the academic degree of Doctor of Philosophy, PhD), Associate Professor, Department of Management of Foreign Economic Activity and tourism, Kharkiv State University of Food Technology and Trade. Address: Klochkivska str., 333, Kharkiv, Ukraine, 61051. E-mail: vinnikova_vv_07@meta.ua.

Запольний Єгор Володимирович, магістрант, кафедра менеджменту зовнішньоекономічної діяльності та туризму, Харківський державний університет харчування та торгівлі. Адреса: вул. Клочківська, 333, м. Харків, Україна, 61051. E-mail: vinnikova_vv_07@meta.ua.

Запольный Егор Владимирович, магистрант, кафедра менеджмента внешнеэкономической деятельности и туризма, Харьковский государственный университет питания и торговли. Адрес: ул. Клочковская, 333, г. Харьков, Украина, 61051. E-mail: vinnikova_vv_07@meta.ua.

Zapolnyi Egor, master, Department of Management of Foreign Economic Activity and tourism, Kharkiv State University of Food Technology and Trade. Address: Klochkivska str., 333, Kharkiv, Ukraine, 61051. E-mail: vinnikova_vv_07@meta.ua.

*Рекомендовано до публікації канд. екон. наук В.М. Селютіним, канд. екон. наук О.П.Ткаченко, д-ром екон. наук, проф. Л.М. Яцуном.
Отримано 30.09.17. ХДУХТ, Харків.*

DOI: 10.5281/zenodo.1109689